

שיעור 14 - בבלי וירושלמי

ספר האשכול (הלכות ספר תורה):

כל מה שמצינו בתלמוד ארץ ישראל ואין חולק עליו בתלמודינו, או שנותן טעם יפה לדבריו- נאחזנו ונסמוך עליו, דלא גרע מפירושי הראשונים. אבל מה שמצינו שחולק על תלמודנו- נעזבנו, והא דצ"ר זירא דלשתכח תלמודא בבלאה, ור' ירמיה אמר במחשכים הושיבני זה גמרא בבלי ואמר נמי בבלאי טפשאי דיתבי בארעא דחשוכא אמריתון שמעתא דמחשכי, בזמנם לא נהיר להו טעמי דמתניתא כחכמי ארץ ישראל, דעדיין היו שם סנהדרין וגדולי החכמים היו בארץ ישראל, וגזרות מרובות בבבל... ותו ודאי ארץ ישראל נתקדשה מכל ארצות כדברי רבי זירא אוירא דארץ ישראל מחכים, אבל בימי רבינא ורב אשי היה שלום בבבל ונפיש שמדא בארץ ישראל ואמעיתא הוראה תמן טובא ונחית מן דהוה תמן לבבל כגון רבין ורב דימי וכולהו נחותי דנחתין הכא, רובן חכמי דארעא דישראל... ותו קמייהו הוה תלמוד ארץ ישראל וידעו טעמי דקדמאי, וכללא הוא הלכה כבתראי.

ר"ף (עירובין לה):

וחיזין למקצת רבואתא דסבירא להו כעולא וסמכי אגמרא דבני מערבא... ואנן לא סבירא לן הכי דכיון דסוגיין דגמרא דילן להתירא לא איכפת לן במאי דאסרי בגמרא דבני מערבא דעל גמרא דילן סמכינן דבתרא הוא ואינהו הוי בקיאי בגמ' דבני מערבא טפי מינן ואי לאו דקים להו דהאי מימרא דבני מערבא לאו דסמכא הוא לא קא שרו ליה אינהו.

ראב"ד (הלכות קריאת שמע ג', ו'):
זה הרב דרכו להיות סומך על הירושלמי.

שו"ת מהרי"ק (סימן ק'):

והוא דבר ידוע שרבינו משה רגיל לפסוק על פי הירושלמי יותר מכל הפוסקים הידועים אצלנו ואפי' במקום שאין תלמודינו מוכיח כדברי הירושלמי לפעמים יפסוק כמותן היכא שתלמודינו מעמיד משנה או ברייתא בשינוי דחיקא והירושלמי מפרשא בפשטא תופס לו שיטת הירושלמי.

ביאור הגר"א לשו"ע (או"ח רל"ה, ג'):
ובפרט שהרמב"ם תמיד נוטה אחר הירושלמי.

ריטב"א (יומא נז.):

פירש הרמב"ם ז"ל בתשו' שאלה דר' ירמיה לטעמיה דאמר (סנהדרין כ"ד א') במחשכים הושיבני כמתי עולם זה תלמוד בבלי וטעמא משום דלא נהירי להון טעמי דמתניתא כהלכה כמה דנהירי לרבנן דא"י, ור' זירא נמי (בי"מ פ"ה א') בעי דלשתכח ל"י טעמי דבבלאי משום דלא נהירן ל"י בתר דשמע טעמי דמערבא, דמנהגא דעלמא דמדכר איניש טפי מאי דגמר ברישא, מיהו לאו בכל הדורות היו כן אלא בימי רבה ורב יוסף ואב"י ורבה דהוה להו שמדות כדאיתא בפרק השוכר את הפועלים (בי"מ פ"ו א'), ואמרינן נמי בפרק אלו טריפות (חולין מ"ו א') ערקו רבה ורב יוסף ור' זירא קרי להו ערוקאי שהיו בורחין מחמת השמדות ואמר להו ר' זירא שעם כל זה לא ישכחו דברי תורה, ואמרינן בפרק המנחות והנסכים (מנחות ק"ג ב') והיו חייך תלואים לך מנגד זה הלוקח תבואה משנה לשנה ואם כך ללוקח תבואה משנה לשנה כשייך לשמדות שיש בו סכנת נפשות, וזהו טעמן של ר' זירא ור' ירמיה, אבל אח"כ נתגברה התורה בבבל כשייך בימי רב אשי דאמרינן מימות רבי ועד רב אשי לא מצינו תורה וגדולה במקום אחד, עייך דברי רבינו ז"ל וחיים הם למוצאייהם.

בבלי סנהדרין (כד):

אמר רבי אושעיא: מאי דכתיב ואקח לי (את) שני מקלות לאחד קראתי נועם ולאחד קראתי חובלים, נועם - אלו תלמידי חכמים שבארץ ישראל, שמועמיין זה לזה בהלכה. חובלים - אלו תלמידי חכמים שבבבל, שמחבלים זה לזה בהלכה.... במחשכים הושיבני כמתי עולם אמר רבי ירמיה: זה תלמודה של בבל.

זוהר חדש (כרך ב (מגילות) מגילת איכה דף נו עמוד ב):

והאור זה התלמוד ירושלמי דנהיר נהורא דאורייתא. לבתר דאתבטל דא כביכול אשתארו בחשוכא דכתיב במחשכים הושיבני זה תלמוד בבלי דאזלין ביה בני עלמא במחשכים.

סבוראים**איגרת רב שרירא גאון:**

ובתר הכי אף על גב דודאי הוראה לא הות, הוו סבוראי דמפרשי פירושי דמקראי להוראה ואקרי אנהו רבנן סבוראי. וכל מאי דהוה תלי וקאי פרשוה, כגון רב רחומי ורבה ורב יוסף ורב אחאי מבי חתים, דאמרינן בהמביא גט ממדינת הים (גיטין ז, א) וצקלג וכו'. ובי חתים היא עיר בסביבי נהרדעא... וכמה סברי אקבעו בגמי דאנון מרבנן בתראי כגון רב עינא ורב סימונא. ונקטינן מן הראשונים דגמרא דהאשה נקנית בגי דרכים דתנינן ברישא מנא הני מילי וכו' עד בכסף מנא לן (ג, ב), כלהו אינך פרוקי וקושיי דמתרצי בגמי, רבנן בתראי סבוראי תרצינהו וקבעינהו.

רש"י (בי"מ פו):

סוף הוראה - סוף כל האמוראין, עד ימיהם לא היתה גמרא על הסדר אלא כשהיתה שאלה נשאלת בטעם המשנה בבית המדרש, או שאלה על מעשה המאורע בדין ממון או איסור והיתר - כל אחד ואחד אומר טעמו, ורב אשי ורבינא סידרו שמועות אמוראין שלפניהם, וקבעו על סדר המסכתות כל אחד ואחד אצל המשנה הראויה והשנויה לה, והקשו קושיות שיש להשיב ופירוקים שראוים לתרץ הם והאמוראים שעמהם, וקבעו הכל בגמרא, כגון: איתיביה מיתיבי ורמינהי איבעיא להו, והתרוצים שעליהן, מה ששיירו אותן שלפניהן, ואותן שאמרו לפניהם הקושיות והתירוצין שעליהם לא קבעום בגמרא על סדר המסכתות והמשנה שסידר רבי, ובאו רב אשי ורבינא וקבעום.